

איך לקיים שיעור ניתוח

לרוב אנו מנתחים את סביבתנו כמורכבת מנתחים קטנים שאֵתם אנו מסוגלים להתמודד. בשיעור זה משתמשים בניתוח במובנו הבסיסי ביותר - חלוקת משהו לנתחים. מטרת חלוקה זו היא לאפשר לנו להבין משהו, לעסוק בו, לומר עליו משהו או לחקור אותו בקלות רבה יותר.

למען הנוחיות, מסווגים את הניתוח לשני סוגים שונים: הסוג הראשון נקרא **ניתוח למרכיבים אמיתיים** (ניתוח מ.א.) והוא מתאים לחיפוש הקלאסי אחר המרכיבים האמיתיים שיוצרים את המצב המסוים; הסוג השני נקרא **ניתוח למרכיבים נתפסים** (ניתוח מ.נ.) והוא חלוקה, לא של הדבר עצמו אלא של הדרך שבה מסתכלים עליו. למשל, המרכיבים האמיתיים של קופסה יכולים להיות פיסות עץ בצורות שונות, צירים ומנעול. אבל החלקים הנתפסים, או ההיבטים, עשויים לכלול את המידות, הגיל, הערך, השימוש והבעלות.

בהסתכלות רגילה, טבעי להתייחס ראשית לחלק אחד של המצב ואז לחלק אחר. זהו, בדרך-כלל, תהליך של היסחפות, וכתוצאה מכך יש חלקים שזוכים לתשומת-לב רבה בעוד שאחרים בכלל לא. **מאוד לא סביר שהיסחפות טבעית תגלה את כל המרכיבים או ההיבטים המתגלים על-ידי ניתוח מכוון.**

הניתוח למרכיבים האמיתיים יסתכם באותה תוצאה בידי כל מי שיבצע אותו - אם אלה באמת מרכיבים אמיתיים. אבל הניתוח למרכיבים התפיסתיים יכול להביא בתנאים שונים לכלל תוצאות שונות, גם כאשר אותו אדם עושה זאת.

מטרת השיעור היא לבסס את ההרגל לחלק את המצבים המורכבים, כך שיהיה קל יותר לחשוב עליהם. לכן הדגש הוא על שאילת השאלה המכוונת:

מיצד אוכל לפרק דבר זה למרכיביו?

כדי לענות על שאלה זו, צריכה להיעשות פעולת ניתוח, כלומר ניתוח מ.א. וניתוח מ.נ.

למען הפשטות, ניתן להשתמש בניתוח מ.א. כדי למצוא את המרכיבים, ובניתוח מ.נ. כדי למצוא את התכונות. הדבר החשוב הוא שהתלמיד ישאל את השאלה המכוונת: "מיצד אני יכול לפרק זאת למרכיביו?" ולהבין שיש שתי דרכים לעשות זאת.

השיעור צריך להתחיל בדוגמה מקומית. למשל, המורה יעשה ניתוח מ.א., ואחריו ניתוח מ.נ. של "הכיתה" לפני שיסביר את ההבדל בין השניים.

ניתוח מ.א.: דלת, רצפה, קירות, שולחנות, לוח, תאורה, מורה, תלמידים וכו'.

ניתוח מ.נ.: גודל, אווירה נעימה, נוחיות, שימושיות, אקוסטיקה, וכו'.

תרגול

(ראו את קטע התרגול בכרטיס העבודה של התלמיד)

התלמידים עובדים בקבוצות, אבל אפשר להציג גם בפני יחידים שאלות. יחיד מקבוצה רשאי להשלים תשובה שניתנה על-ידי מישהו אחר או להעיר על התשובה.

5-1. המורה בוחר שניים מתוך התרגילים האלה. הקבוצות עובדות על כל תרגיל 3-4 דקות (או יותר, אם דרוש). בסוף הזמן המוקצב, אחת הקבוצות מציגה את הניתוח שלה לתרגיל. הקבוצות האחרות או יחידים רשאים לדון בכך או להוסיף למה שנאמר. מכל מקום, הדיון חייב להתמקד בפעולת הניתוח עצמה ולא בחומר עצמו. לדוגמה, המורה עשוי לומר: "האם פירקתם זאת או שאתם רק מדברים עליו?" אם יש בלבול כלשהו באשר להבדל בין ניתוח מ.א. וניתוח מ.נ. מוטב להמשיך בדוגמאות נוספות מאשר להיכנס לדיון פילוסופי.

הצעות:

תרגיל 1: ניתוח מ.א.: מגרש, בניינים, רהיטים ואביזרים, מורים, תלמידים, כסף.

ניתוח מ.נ.: אווירה, משמעת, סגנון הוראה, הישגים.

תרגיל 2: ניתוח מ.נ.: אווירה, נוחיות, יחסי הורים-ילדים, כסף, עניין, הנאה, התחשבות באחרים.

תרגיל 3: קבוצת כדורגל: שני סוגי הניתוח.

מוקיון: ניתוח מ.א.

נמל-תעופה: ניתוח מ.נ.

תרגיל 4: ניתוח מ.א.: חוסר הזדמנויות או עבודה, בריאות לקויה, תחרות, חוסר דרך לשיפור.

תרגיל 5: ניתוח מ.נ.: רוח התקופה, הערצה ללהקה או לזמר, מה אנשים אחרים מרגישים, תקליטים (או דיסקים) קודמים, הזדהות.

6. זהו תרגיל מהיר שניתן לבצעו עם הכיתה כולה, ללא הקדשת זמן להכנה. המורה מבקש מתלמיד או מקבוצה להגיב. ניתן לדון בחלופות או באי-הסכמות, אבל הדיון צריך להתרכז בפעולת הניתוח, לא בתוכן. נקודות-מבט שונות מובילות לניתוחים שונים.

תשובה: המצב הוא בחירת מקצוע:

א' הוא יועץ לבחירת מקצוע;

ב' הם ההורים של בוחר המקצוע;

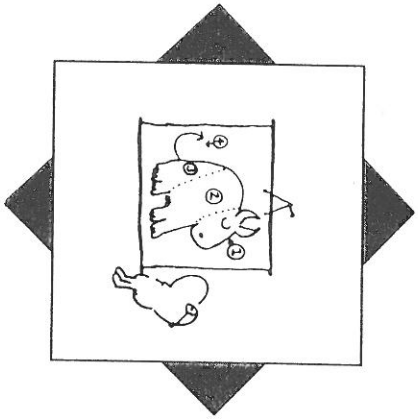
ג' הוא התלמיד עצמו.

7-8. השתמשו באחד מהתרגילים, בהתאם לאופי הכיתה. בעיית היחסים האנושיים זקוקה לדיון קצת ארוך יותר (5-6 דקות), ואילו בעיית המטוס המורה מרחיב ומפרש את השאלה. באשר לאנשים שמסתדרים זה עם זה, דוגמה לניתוח מ.נ. יכולה להיות: "הדרך שבה חשבת מה האנשים האחרים חשבו עליך".

תרגיל 7: ה"שליטה" על המטוס בשעת הטיסה חסרה בניתוח, וזו הייתה, בעצם, תרומתם העיקרית של האחים רייט.

תרגיל 8: ניתוח מ.נ.: היחס (של חברות, של שיתוף, וכו'), פעולות או מילים שהשתמשו בהן בעבר, תחרות, פחד, קנאה, חוסר תקשורת, אי-הבנה, תוקפנות, חיכוכים פנימיים המכוונים החוצה, חוסר "ניסיון חברתי".

נוימן 2

בניתוח, אתם מפרקים משהו לחלקיו, כך שתוכלו להיטיב ולתבין אותו, ולחשוב על כל חלק בנפרד - אם רצונכם בכך. ניתוח מושלם מטפל בכל החלקים המנוונים.

הפעלה

שאלו את השאלה:

איך אוכל לחלק זאת למרכיבי?

בעצם, קיימות שתי דרכים לניתוח משהו:

1. למרכיביו האמיתיים (ניתוח מא).
2. למרכיביו התופסים (ניתוח מני). מרכיבים אלה נובעים מחדר שבה אתם בוחרים להסתכל על הדבר.
3. למצוא דרך כיצד לבחור בין אפשרויות שונות.

דוגמה: לנתח אותניים.

ניתוח מא: גלגלים, ידיות, מצנורות, מסגרת, דושות, כיסא, פסים, וכי.

ניתוח מני: מחיר, מרא, נוחות, ביטחון, יחודיות, אינטימיות, מחיריות, וכי.

© מכון ברנזו וייס לפיתוח החשיבה

תרגיל

1. נתתי "גיט-ספר" למרכיביו האמיתיים (ניתוח מא) וגם למרכיביו התופסים (ניתוח מני).

2. עָרַבְו ניתוח מני. "ליבית".

3. איה סוג של ניתוח יחיד? יעיל יותר לכל אחד מהדברים הנאים:

קבוצת כדורגל

מקינון

נמל-תעופה.

4. עָרַבְו ניתוח מא. על "יעני".

5. עשר ניתוח מני על "דסקיטס (או דסקיס) של מוסיקות רוק".

6. * שלוש אנשים שונים עושים ניתוח מני על אותה הבעיה:

א. במה מצינין האדם,

מה הוא או היא אוהבים;

מהן האפשרויות;

ב. חסין;

חסיונים לענין;

ביטחון;

ג. מה עושים חברים;

שלא יחיה משעמם;

שיחיהו שכר ברוח.

מתי הבעיה, ומלחם שלוש האנשים א, ב, ג-י?

7. * האחים רייט, ממציאי המטוס הראשון, ניתוח את הבעיות הכרוכות בהססת מטוס כדלחל:

● מקור הכוח (מנוע בטי);

● המפתח שישתמשו בכוח המנוע להנעת המטוס (המדה);

● המבנים;

● מגלשים או גלגלים לתמרהה ולנחתה;

● זוג לשמירת הציבות.

מה עוד תכניסו לניתוח שלחם?

8. עירבו ניתוח מני על יחסי אנשי מדוע אנשים מקיימים ביניהם יחסים טובים, ומדוע לא?

תהליך

דיון

● האם זה משנה שאנשים שונים עושים ניתוח מני. שונים?

● כאשר מבעים ניתוח מא. בכון - האם הוא חייב להיות זהה אצל כולם?

● מתי יעדיף להשתמש בניתוח מא, ומתי בניתוח מני?

● האם ניתוח בלתי-מושלם (שחלקים ממנו חסרים) הוא בעל ערך כלשהו?

© מכון ברנזו וייס לפיתוח החשיבה

תהליך

(ראו את קטע התהליך בכרטיס העבודה של התלמיד)

דיון פתוח של הכיתה כולה שבו התלמידים מייצגים את עצמם ולא את הקבוצה.

- האם זה משנה שאנשים שונים עושים ניתוחי מ.נ. שונים?
- כאשר מבצעים ניתוח מ.א. נכון - האם הוא חייב להיות זהה אצל כולם?
- מתי עדיף להשתמש בניתוח מ.א., מתי בניתוח מ.נ.?
- האם ניתוח בלתי-מושלם (שחלקים ממנו חסרים) הוא בעל ערך כלשהו?